

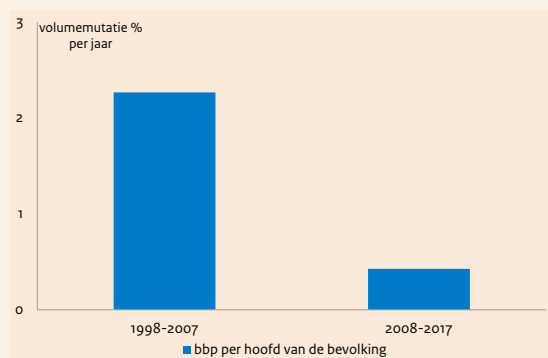
Groene signalen tegen een grijze achtergrond

Conjunctureel staan alle signalen voor de Nederlandse economie op groen. Zo is de feitelijke groei hoog, en hoger dan de potentiële groei, waardoor de output gap in de ramingsperiode sluit. De groei leunt niet alleen op de uitvoer maar wordt ook breed gedragen door de binnenlandse bestedingen. De werkloosheid is flink gedaald en ligt nu vlakbij de evenwichtswerkloosheid.

De gunstige conjuncturele situatie is echter wel tegen een 'grijze' langjarige ontwikkeling. Het bbp per hoofd is in de laatste tien jaar met 0,4% per jaar in volume toegenomen, tegen 2,3% per jaar in de daaraan voorafgaande tien jaar. Nederland is niet uniek met deze markante afzwakking. (a)

Zowel aanbods- als vraagfactoren hebben bij deze groei afzwakking een rol gespeeld. (b) Door vergrijzing is de groei van de beroepsgeschikte bevolking afgenomen en ook is de sterke toename van vrouwen aan het arbeidsproces afgezwakt. Verder is de trendmatige arbeidsproductiviteitsstijging afgenomen. (c) Bovendien heeft de financiële crisis, die tien jaar geleden uitbrak, tot een permanent inkomensverlies geleid. (d) Bekeken vanuit de vraagkant heeft de lagere wereldhandelsgroei de Nederlandse economische groei geremd. Het begrotingsbeleid heeft weliswaar de begroting op lange termijn houdbaar gemaakt – het houdbaarheidstekort is weggewerkt – maar dit ging gepaard met bezuinigingen en lastenverzwaring en had daarmee een negatief effect aan de vraagkant. (e)

Nederlandse bbp-volumegroei per hoofd van de bevolking, 1998-2017

Bron: CBS, CPB ([link](#)).

(a) Adler, G., e.a., 2017, Gone with the wind: global productivity slowdown, IMF Discussion Note ([link](#)).

(b) De afzwakking wordt licht overschat doordat de periode 1998-2007 eindigde met een fors positieve output gap, terwijl in 2017 de output gap vrijwel gesloten is.

(c) Beschouwing (paragraaf 1.2) in CPB, 2017, Centraal Economisch Plan 2017 ([link](#)). En zie CPB, 2017, Productivity Slowdown - Evidence for the Netherlands, CPB Notitie ([link](#)).

(d) Luginbuhl, R. en A. Elbourne, 2016, Accounting for business cycles reduces the estimated losses from systematic banking crisis, CPB Discussion Paper 339 ([link](#)).

(e) Suyker, W., 2016, Opties voor begrotingsbeleid, CPB Policy Brief 2016-02 ([link](#)); Es, F. van, J. Lukkezen en I. van Tilburg, 2016, De impact van de overheid op de economie tijdens de grote recessie, CPB Achtergronddocument ([link](#)).